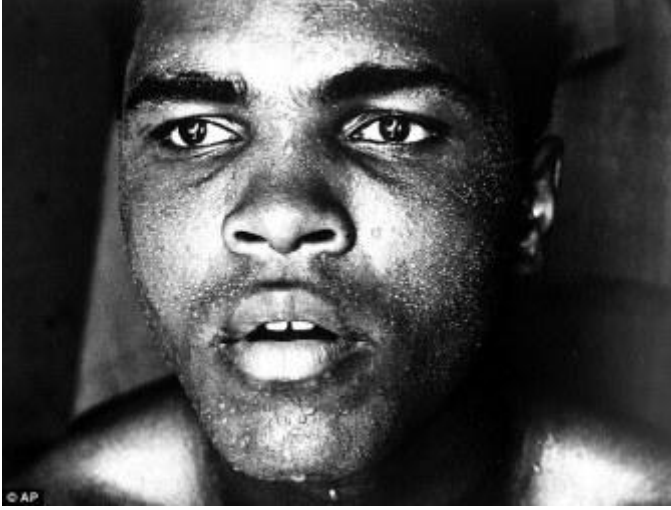

MUHAMMED ALİ'NİN PORTRESİ

Mehmet Ali Başaran

<https://mehmetalibasaran.com/ali/>

1.

Bir efsane olarak Muhammed Ali'nin önemi tüm zamanların en iyi boksörü olmasından ileri gelmez. Yirminci yüzyılın en büyük sporcusu olması da değerini ifade etmeye yetmez. O halde, nasıl ve neden bir kahramandır Muhammed Ali? Sorunun cevabı yazıda bulunuyor değilse, onu bulmak okurlara kalıyor. Ben eksikleri ve boşlukları ile kendimce bir Muhammed Ali portresi çizeceğim. Başkasına ait, geçmiş başka bir zamanın hülasa edilemeyeceğini ise peşinen kabul edeceğim. Olan biteni ancak bir film gibi seyredebiliriz.

Cassius Marcellus Clay olarak başladığı hayatını kısa süreliğine Cassius X olarak sürdürdü ve nihayet Muhammed Ali olarak zirveye çıktı.

2.

Cassius Clay 17 Ocak 1942'de, Thomas Edison'un gençliğini geçirdiği ve icat ettiği ampülü ilk kez halka tanıttığı yerde, Kentucky eyaletinin Louisville şehrinde, orta halli zenci bir ailenin ilk çocuğu olarak dünyaya geldi.

Cassius Clay'in doğup büyüdüğü yıllarda Amerika'da büyük bir ırkçılık belası bulunmaktaydı. İnanması güç ama siyah derili insanlar ya insan yerine konmuyor ya da ancak ikinci sınıf insan muamelesi görüyordu. Siyahları "pis zenci" diye aşağılamak beyazların alışkanlığı haline gelmişti ve bu utanç verici alışkanlık sorgulanamıyor, mahkûm edilemiyordu. Siyahlar her yerde ayrımcılığa maruz kalıyor, açıkça aşağılanıyor ve zulme uğruyordu. Nefret, Amerika'nın sokaklarında adeta kol geziyordu. Yoksul gettolara sıkışmış siyah halkın çilesi artıyor, öfkesi kabarıyordu.

3.

1954 yılına geldiğinde, Clay 12 yaşındadır ve boksa başlayacaktır. Herkesin bildiği hikâye: Uzun süredir hayalini kurduğu bisikletine daha yeni kavuşmuştur. En yakın arkadaşı ile bisikletlerine atlayıp şehirde turlamaya çıkmışken şiddetli bir yağmura yakalanırlar. Yapacak başka bir şey ararken fuara gitmek akıllarına gelir. Hem burada ücretsiz patlamış mısır, sosis ve şeker de yiyebileceklerdir. Öyle yaparlar. Epey vakit geçirirler. Eve dönme vakti geldiğinde Clay’i kötü bir sürpriz bekler: Bisikleti çalınmıştır. Bisikletini bulmak için kızgınlıkla ve ağlayarak girdiği yer ise bir boks salonudur. Ortam acayip ilgisini çekmiş, oradaki atmosferden etkilenmiştir. Salonun görevlisi, Joe Martin adında siyah bir polis memurudur. 55 kilo, çelimsiz, kara kuru bir çocuk olan Clay’a, “Burada boks yapılır, katılmak istiyorsan, işte bir form” diyerek teklifte bulunur. Clay sonraki günlerde formu doldurup geri döner ve unutulmaz serüven böylece başlar.

4.

Clay, deli bir hevesle çalışmalara başlar ve her şeyiyle boksa odaklanır. Mesleğini seçmiş, hedefini belirlemiştir: “Dünya Ağır Sıklet Boks Şampiyonu” olacaktır. Hızlı ve kabiliyetlidir. Disiplini elden bırakmadan, canla başla hazırlıklarını sürdürür.

“Amatör günlerimde eski boksörler, kolayca yumruk yiyen biri olacağımı düşünürlerdi; ama öyle olmadım. Ben müdafaaya konsantre olurum. Zamanlamaya, figürlere ve geri çekilmeye konsantre olurum.”

Clay devrin şampiyonlarını dikkatle seyreder ve gün geçtikçe kendi tarzını inşa eder. Ringde sürekli hareket eder ve rakibin etrafında daireler çizer. ‘Vurulmadan vurmanın’, ‘darbelerden kaçmanın’ yollarını iyice beller. Boşa yumruk sallamamanın önemini kavramıştır. Rakibi yormanın, tempoyu ayarlamanın, dengeyi sağlamanın becerilerini edinir. Yumruklarından önce zekâsını konuşturmayı iyi bilir. Clay’i rakiplerinden ayıran özellikler git gide belirginleşir. Amatörlük dönemi sona erdiğinde 167 karşılaşmadan 161’ini kazanmayı bilmiş ve yavaş yavaş dikkatleri üzerine çekmiştir.

5.

1960 yılında Clay 18 yaşındadır ve ülkesi ABD adına Roma Olimpiyatlarına katılır. Buradan kesin bir zaferle, altın madalya ile evine döner. Doğduğu şehirde bir kahraman gibi karşılanır. Ülkesinde de tanınan ve sevilen biri olmuştur. Büyük bir hayalini gerçekleştirmiştir. Tatlı bir rüya gibi günler yaşamaktadır. Bir Kentucky gazetesi, madalyasını, “siyah bir çocuğun Louisville’ye kazandırdığı en büyük ödül” olarak tanıtır. Time dergisi hakkında şöyle yazar: “Cassius altın madalyasını gözünün önünden ayırmıyor. Hatta onunla uyuyor.”

Muhammed Ali o dönemki duygu ve düşüncelerini biyografisinde şu sözlerle anlatıyor: “Haklıydılar. Onunla yemek yiyordum ve yatakta döndüğümde kenarları sırtımı kesse bile onunla yatıyordum. Hiçbir şey onu benden ayıramayacaktı.”

Kaderin cilvesine bakın ki kısa bir süre sonra, onu ülkesinin ve olimpiyat tarihinin bir parçası kılmış olan, taparcasına sevdiği madalyayı, “lanet olsun!” diyerek Ohio nehrinin en derin yerine fırlatıp atacaktır.

Roma’daki olimpiyat köyünde söylediği, basında çok konuşulan sözleri ve sonrasında yaşananlar Clay’in hayatında önemli bir kırılma yaratacaktır.

Bir Rus gazeteci ‘Amerika’nın zenciler için nasıl bir yer olduğunu’ sorduğunda şöyle cevap verir:

“Buraya bak, seni komünist. Amerika dünyanın en iyi ülkesidir, seninkinden bile daha iyi. Afrika’da yaşamaktansa, Louisville’i tercih ederim çünkü hiç olmazsa yılanlarla, timsahlarla uğraşmıyoruz ve çamur kulübelerde yaşamıyoruz!”

Daha sonradan pişmanlık duyacağı, toyluğun ötesinde cahilliğini gösteren sözlerinden ötürü utançla karışık “marazi bir duygu” içini kemirmiş durmuştur:

“Daha bu lafı eder etmez kocaman beyaz bir ağa takıldığım hissine kapılmışım. Beyaz gazetecilerin siyah bir sporcudan duymak istedikleri sözü söylemişim. Rusya’nın kör cahiliydim. Afrika üzerine de, Tarzan filmleri hariç çok az şey biliyordum.”

Bir tür aşağılık kompleksi sonucu beyazların onayını kazanma hevesiyle onlar gibi görünmeye, onların değerlerini benimsemeye çalışan siyahlar için kullanılan aşağılayıcı bir tabir vardır: Tom Amca. Clay, asla bir Tom Amca görüntüsü vermeme kararı almıştır kendi içinde:

“Bu sözümü kamuoyu önünde değiştiremesem bile kendi hayatımda değiştirecektim.”

O yıllarda Amerika’nın pek çok yerinde olduğu gibi Clay’in memleketinde de insanlık adına utanç verici bir ırkçılık hayatı kuşatmıştı. Siyahların giremediği dükkânlar, alışveriş yapılmalarına müsaade edilse bile çalışmalarına izin verilmeyen işyerleri vardı. Lokantaların, otellerin, sinema ve tiyatro salonlarının çoğu siyahlara ya yasaktı ya da onlar için ayrı –ikinci sınıf- bir yer vardı. Siyahlar için ayrı beyazlar için ayrı okullar, kiliseler, parklar vs. bulunmaktaydı.

Rosa Parks ismi, o kara günlerden hatıra olarak tarihe yazılmış isimlerden sadece biridir.

“O yıllarda Amerika Birleşik Devletleri’nin güney eyaletlerinde siyahlarla beyazlar otobüslere ayrı kapıdan biniyor, kendilerine ayrılmış ayrı yerlere oturuyorlardı. Rosa Parks adlı kadın, bir gün Montgomery’de otobüse bindi. O otobüste bir beyaz, beyazlara ayrılan bölümde yer bulamayınca, siyahlara ait bölümde oturmakta olan Rosa Parks’tan, koltuğundan kalkıp kendisine yer vermesini istedi. Şoför de kalkması için uyardı ama Parks yerinden kalkmadı. Bunun üzerine olay çıktı. Tutuklandı ve hapse girdi.”

Cassius Clay de siyahların alınmadığı bir restoranda yemek yeme “cüretinde” bulunmuştu. Doğduğu, büyüdüğü ve ülkesi adına kazandığı olimpiyat altın madalyası ile bir kahraman gibi döndüğü memleketinde herhangi bir beyaz ile aynı yerde karnını doyurmaktı niyeti. Ne var ki Cassius Clay’in kim olduğu, işyeri sahibinin umurunda değildi. Zencilere kesinlikle servis yapmıyorlardı.

Bütün hayatı boyunca maruz kaldığı, siyahlara reva görülen bu aşağılayıcı muameleye karşı içinde isyan dalgaları patlıyordu. Bu son olay ona artık kesinlikle ringin dışında da kavga vermesi gerektiğini öğretmişti. Beyazdan başka renklerin yok sayıldığı onursuz düzenin alkışı da takdiri de olmaz olsundu. Clay, madalyasını kaldırıp atmıştı:

“Madalya gitmişti ama onunla birlikte o ‘marazi duygu’ da gitmişti. Sakin, gevşemiş ve kendimden emin hissediyordum. Beyaz umut olarak tatilim bitmişti. Artık gizli, yepyeni bir güç hissediyordum içimde.”

6.

Babası, Cassius Clay üzerinde diriltici bir etkiye sahip olmuştur. Oğluna, siyahların onurunu kuşanması ve ayağa kalkması gerektiği bilincini aşlamıştır.

Ele avuca sığmaz bir çocuk olan Cassius, dünya şampiyonu boksör olma hayalleriyle doludizgin kendini yetiştireceğinden, okulda sıkıntıdan patlamaktadır. Dersleri zar zor idare ettiği, sınıfları ise namı ve karizması dolayısıyla geçtiği lise yıllarında İslam Milleti (Nation Of Islam) ile tanışır. İslam Milleti, Amerika’da kurulmuş, siyah Müslümanların dâhil olduğu ve ‘geleneksel islam’dan farklı inanışları olan bir cemaattir.

Clay’in İslam Milleti’ne olan ilgisi devam eder. Artık fırsat buldukça Müslümanların lokantalarına, mescitlerine uğrar olmuştur. 1962 yılının başında, ilerleyen yıllarda Müslümanlar için son derece önemli bir isim haline gelecek olan Malcolm X ile tanışır. Malcolm karizmatik bir lider ve güçlü bir hatip olarak Amerika’da tanınan siyah Müslümanlar arasında, deyim yerindeyse, parlayan bir yıldızdır. Clay ise Malcolm’dan çok etkilenmiş olup islam’ı sevmiş gençlerden biridir. Bu iki insanın kişilikleri ve kısmen kaderleri de benzerlik göstermektedir. Clay de Malcolm gibi soyadını bir kenara atmış, kimliğini, kişiliğini bulana kadar bilinmezlik işareti olarak X soy ismini almıştır.

7.

Cassius X, beyaz, Hristiyan ve ayrımcı Amerikan sistemi içinde zirveye çıkması engelleneceğinden, Müslüman olduğunu 1964 yılındaki şampiyonluk maçına dek kamuoyundan gizlemiştir.

Cassius Roma’dan döndükten sonra profesyonel olmuş ve kariyerinde hızlı bir yükselişe geçmiştir. Rakiplerini bir bir devirmesinin yanı sıra basının yakından takip ettiği “ilginçlikleri” onu kısa sürede bir fenomen haline getirmiştir.

Müthiş özgüvenli hali, gevezeliğe varır konuşmaları, muziplikleri, rakiplerini küçük görmesi ve onları hangi rauntta devireceğine dair hayli iddialı tahminleri, her maç için yazdığı şakayla karışık kahramanlık şiirleri, soytarılık olarak görülebilecek hal ve hareketleri ile ringlere renk kattığı gibi bütün Amerika’da da ilgi odağı haline gelmiştir.

Zencilerin Amerika’da “pis zenci” diye itilip kakıldığı bir dönemde gram eziklik hissetmeden bütün kamuoyuna her vesileyle yüksek sesle konuşmaktadır:

“Ben dünyanın en yakışıklı boksörüyüm! Ben dünyanın en güçlü boksörüyüm! Ben dünyanın en hızlı boksörüyüm! Maçın hangi rauntta biteceğini bilen tek boksör!”

Sokakta, radyo ve televizyonlarda, hatta otobüslerin üzerinde takılmalı-sataşmalı, hicivli-eğlenceli yiğitlik şiirlerini okumaktadır:

“Kalacak Liston kral, Cassius Clay’la karşılaşana kadar

Moore dörtte düştü, Liston sekizde biter”

8.

Cassius Clay karşılaştığı bütün rakiplerini perişan edip yenilmezliğini ilan etmekle kalmıyor, üstüne üstlük cümle âleme de meydan okuyordu. 1964 yılına gelindiğinde artık sıra şampiyonluk maçına gelmişti. Rakip, tek rauntluk nakavtlarla ün salmış çok korkulan bir isimdi: Sonny Liston.

Cassius, ilerleyen yıllarda söz konusu “tehlikeli” rakibini şöyle tasvir edecektir: “O gerçekten de bahsedildiği gibiydi. Kas, kudret ve güç yığını. Güçlü kasları olan yabani bir goril. Silahsız bir mücadelenin son noktası. Çevresi 35 santim gelen kemik-ezici yumruklarıyla bir insan parçalayıcı. Bu yumruklar özel imal edilmiş eldivenlere ihtiyaç duyuyordu. Ona taş yüzü diyorlardı. Sert kahverengi gözlerinde merhametin zerresi yoktu.”

Cassius maçtan önce yine iddialı konuşmuş ve rakibini 8. rauntta yeneceğini hatta sadece onu değil, onunla birlikte herkesi yeneceğini söylemiştir.

İslam Milleti cemaatini yönetenler yeni ve gözde üyelerine ülke çapında gösterilen ilgiden hoşlansalar da spora uzaktırlar. Dahası, zirvedeki “beyazlaştırılmış” şampiyon Liston karşısında ağzı çok laf yapan 22 yaşındaki yeniyetme Clay’e hiç şans tanımıyorlardı. Kazanabileceğine hiç inanmadıklarından stratejik davranarak onu destekler görünmekten özenle kaçınırlar. Ne var ki en başından beri yanında olan Malcolm’un Clay’e inancı tamdır.

9.

Clay, Malcolm ve ailesini büyük maçın hazırlıklarını sürdürdükleri kampa davet etmişti. Malcolm, 12 yılını verdiği İslam Milleti’nden kopma aşamasına geldiği o zor günlerde New York’tan uzak kalmak ve biraz olsun kafasını dinlemek istiyordu. Genç boksör değerli misafirlerini Miami Havaalanı’nda bizzat karşıladı.

Manning Marable’nin 2012 Pulitzer Tarih Ödüllü “Malcolm X – Arayışlarla Dolu Bir Hayat” adlı kitabında söz konusu olayla ilgili bir ayrıntıya yer verilir:

“Havaalanındaki bu beklenmedik karşılaşma bir casus tarafından yerel FBI şubesine bildirildi. Doğrusu Büro henüz Clay ile siyah ayrılıkçılar arasında bir irtibat saptamamıştı ve

Miami'deki FBI ofisi öylesine şaşkına dönmüştü ki 21 Ocak'a kadar Washington'a durumla ilgili bilgi gönderemedi.”

Malcolm, Amerika'nın “büyük günahlarını” her platformda sayıp döken etkili bir siyah Müslüman lider olduğu için FBI ve CIA tarafından adım adım takip edilmektedir.

Altı yıllık evliliklerinde ilk kez birlikte tatile çıkma imkânına kavuşan Malcolm ailesi ile Clay'in fotoğrafları basında yer alınca şampiyonluk maçı tehlikeye girer. Sponsorlar ünlü boksöre, siyah Müslümanlardan uzak durması gerektiğini söyler ve kariyerini mahvetmek mi istediğini hiddetle sorarlar.

Dedikodular jet hızıyla yayılır. Maçı organize edenler ortalıkta dolaşan söylentilerin beyaz taraftarların keyfini kaçıracağından endişe etmektedirler. Masrafları karşılayacak hasılatın olmamasından maçı iptal etme tehdidinde bulunurlar. Nihayet Malcolm'un maça kadar ön planda görünmemesi karşılığında uzlaşma sağlanır.

10.

Malcolm X, Alex Haley tarafından kaleme alınan otobiyografisinde ondan şu sözlerle bahseder:

“Nerede bir konuşma yapacak olsam, yetişebileceğini aklı kesince, yüzde yüz hazır bulunmak istiyordum karşımda. Severdim kendisini. Herkesçe sevilen bir takım nitelikleri vardı, bu nedenle de evimde ağırladığım sayılı kişilerden birisiydi. Betty de çok severdi kendisini. Hele çocuklarımız, çığına dönerlerdi onu görünce. Cassius sevimli, cana yakın, yakışıklı ve olumlu düşünebilen bir delikanlıydı.”

Malcolm X, 12 yaş büyüğü olarak kendisini Cassius X'in hamisi ve bir anlamda akıl hocası olarak görüyordu. Kritik şampiyonluk maçı öncesinde ring içindeki mücadeleyi ring dışıyla, “tarih ve kimlik” ile ilişkilendirerek ona şunları söylemişti:

“Bu maç gerçek adına yapılan bir maçıdır. Hilal ile Haç'ın ringe çıkışıdır bu; hem de ilk kez. Çağdaş bir haçlı seferi, bir Müslümanla bir Hristiyanın, televizyon başında bekleyen bütün dünya karşısında kozlarını paylaşmasıdır bu!”

Malcolm X'in protokolden, 7 numaralı koltuktan seyredeceği maç neredeyse herkes için büyük bir sürprizle sonuçlanacak, ‘çenesi düşük çaylak zenci’ kelimesinin tam anlamıyla müthiş bir iş çıkaracaktı.

Clay'in ortaya koyduğu strateji işe yaramış, beşinci rauntta başına gelen hesap edilemez aksilikteyse, kendisini Allah korumuştur!

Clay ilk rauntlarda boğa gibi saldırıp öldürücü yumruklar sallayan rakibinden mahirce kaçarken onu yoruyordu. Üçüncü raunttan sonra havayı yumruklamakla meşgul öfkeli rakibini art arda indirdiği fırsat yumruklarıyla mütemadiyen hırpalıyordu. Adeta ceylan gibi kaçıyor ve yumruklarını panter gibi çakıyordu. Beşinci raunta gelindiğinde Liston'un nükseden omuz ağrısı için kullandığı merhem bilerek veya bilmeyerek Clay'in gözüne sürülmüş, maçı önde

ve kontrolünde götüren genç boksörü ringde feci halde savunmasız bırakmıştı. Gözleri yanıyor, Clay gözlerini açamıyordu.

Bir raunt boyunca fırsattan istifade deli gibi saldıran Liston karşısında kendini yerde bulmaması, seyredilmeye değer bir mucizeydi. Altıncı rauntta gözleri açılan Clay, rakibini dağıttı. Liston yedinci rauntun başında köşesindeki iskemleden kalkamadığında Clay çılgınlık katması hayli yüksek bir sevinçle ringte dönüp dolaşarak bağıyordu:

“Dünyayı salladım! Yaşayanlar arasında en büyük benim! Yüzümde tek bir iz bile yok! Sonny Liston’ı hüsrana uğrattım. 22 yaşına daha yeni basmış biri olarak en büyük benim! Bunu bütün dünyaya gösterdim! Her gün Allah’a dua ettim! Dünyanın kralıyım ben!”

11.

Sonny Liston’ın şok edici yenilgisinden bir gün sonra, Amerika’da bütün gözlerin üzerine çevrildiği ışıltılı, gencecik yeni Dünya Şampiyonu, basın karşısına çıkarak Müslüman olduğunu ve ‘İslam Milleti’ içinde yer aldığını açıkladı. Hristiyan ve beyaz Amerika hayretler içinde kalmıştı. Clay, bununla da yetinmedi ve ‘Cassius Clay benim köle adımdı. Artık köle değilim!’ diyerek, adını Muhammed Ali olarak değiştirdiğini bütün dünyaya ilan etti.

1964 yılını Muhammed Ali için çok önemli kılan olaylardan biri var ki, ilerleyen yıllarda üzülerek ifade edeceği üzere, hayatının en büyük pişmanlığı olacaktır: Malcom X’e sırt çevirmek.

Malcolm X ile Muhammed Ali’nin yollarının kesişmesine olduğu gibi ayrılmasına da İslam Milleti cemaati sebep olmuştur. İslam Milleti başında Elijah Muhammed’in bulunduğu, siyah Amerikalıların ayrı bir ulus olmaları gerektiğine ve siyahların seçkin kullar, beyazların ise şeytan olduğuna inanan bir cemaattir.

Malcolm cezaevinden çıktıktan sonra 12 yılını verdiği İslam Milleti’nden haklı gerekçelerle ayrılırken Muhammed Ali cemaatte kalmıştır. Cemaat Muhammed Ali’yi “kazanırken” Malcolm X’i düşman ilan etmiştir.

Malcolm X 21 Şubat 1965 yılında Amerikan Devleti’nin açık veya zımnî ittifakı ile öldürüldüğünde Muhammed Ali, çok önemli bir dayanaktan, bir yol arkadaşından yoksun kalacaktır. Ali de ilerleyen yıllarda İslam Milleti’nden ayrılacaktır ancak, etrafın toz duman olduğu o yıllarda olayları kavrayamayacak kadar yenidir. Kaldı ki son döneminde sürekli seyahat eden, ısrarla arayışlarını sürdüren ve kendini geliştirip dönüştüren Malcolm’u takip etmek ardındakiler için hiç de kolay olmayacaktır. Nihayet Ali, merkezinde FBI ajanlarının dolaştığı İslam Milleti’nin limanından uzun bir süre ayrılamayacaktır.

Manning, bahsi geçen kitabında Malcolm ile Ali’nin beraberliğine ışık tutan bir tanıklığa yer vermektedir:

“Clay’in antrenörü Ferdie Pacheco daha sonraları şöyle diyecekti: “Malcolm X ile Ali çok yakın iki kardeş gibiydiler. Neredeyse birbirlerine âşık gibiydiler. Clay’in gözünde Malcolm

“yeryüzündeki en zeki siyah adam”dı. Pacheco bile etkilenmişti ondan: “Malcolm X zehir gibi zeki, ikna edici ve büyük liderler ve azizler gibi karizmatikti. Bu özellikler kesinlikle Ali’ye de geçiyordu.”

12.

Cassius Clay’in büyük başarısı ve Muhammed Ali olduktan sonra daha da büyüyerek adeta bir rol model oluşu Müslümanlara, siyahlara ve mazlum halklara özgüven, gurur ve sevinç verirken belirli güç odaklarını rahatsız etmişti. Muhammed Ali çok oluyordu ve sesinin kesilmesi gerekiyordu.

Müslümanların en sevdiği iki ismi birden taşıyan, Müslümanların dünya tarihinin dışında kaldığı bir devirde İslamiyet’in sesini Amerika gibi bir kıtadan tüm dünyaya duyuran, ezilen halkı adına hakkı çekinmeden haykıran, dünyanın dört bir yanında sevilen Muhammed Ali’yi silmek için ABD’nin önünde Vietnam Savaşı gibi bir bahane duruyordu. Ali apar topar askere çağrıldı.

Bu noktada, ABD yönetiminin Ali’yi Vietnam’a değil de cezaevine göndermeyi planladığı yönünde bir akıl yürütülebilir. Zira Malcolm X bir suikast ile devre dışı bırakılmıştır. Ali bir lider olarak yalnızca Elijah Muhammed’in ağzına bakmaktadır. Elijah ise 2. Dünya Savaşı sırasında yandaşlarına askere yazılmama çağrısında bulunduğu için 4 yıl hapis yatmıştır. Bir oğlu da askere gitmediği için cezaevine girmiştir. Zaten Muhammed Ali de oğlu gibidir.

Esasen ABD’nin hesabı basit olmalı: Ali askere giderse boyun eğmiş, kariyerine ara vermiş ve zirvedeki yerini kaybetmiş olacak; şayet gitmezse vatan haini ilan edilecek ve cezaevine girecek. Plana göre her şartta kaybeden Muhammed Ali olacaktır. Ne var ki planların üzerinde bir plan vardır. Ali direnecek, rüzgâr farklı yerden esecek ve ABD kaybedecektir. Hem Vietnam’da hem de Muhammed Ali’ye kurduğu kumpasta...

13.

Muhammed Ali’nin askere çağrılacağı haberi, daha ortada herhangi somut bir gelişme yokken “içerden birileri” tarafından basına sızdırılır. Ali’nin her adımını takip eden basın ordusu fırsat buldukça kendisine bunu sorarlar: “Askere çağırıldığınızda gidecek misiniz?”

Ali artık her platformda çılginca söylediği kahramanlık şiirlerinden biriyle cevap verir:

“istediğiniz kadar sorup durun bana

Bu şarkıyı söyleyeceğim Vietnam Savaşı hakkında

Vietkongla yok hiçbir derdim, olamaz da...”

Savaşın bütün yakıcılığıyla sürdüğü yıllarda Muhammed Ali, Amerikan Ordusuna katılmayacağını, Vietnam Savaşına karşı olduğunu söylediğinde adeta yer yerinden oynar. Olay deniz aşırı ülkelerde de büyük ses getirir. Londra, Paris, Berlin, Madrid, Hon Kong, Roma, Amster-

dam vb. merkezlerde TV ve gazeteler bu karşı koyuşu manşetlerden kamuoyuna duyururlar. Yıllarca tartışılacak bir konunun fitilini ateşlemiştir. Sözleri onu 60'ların en çok tartışılan isimlerinden biri haline getirmiştir. Ali çoktan ringin ve sporun dışına çıkmıştır. Amerika bölünmüş, Ali'nin doğru mu yanlış mı yaptığını hararetle tartışmaktadır. Savaş, savaş karşıtlığı ve vicdani ret konuları masaya yatırılmaktadır. Ali muhtemelen sözlerinin bu denli etki doğurabileceğini düşünmemiştir bile. Ringde herhangi bir rakibe değil zalim ve militarist Amerikan sistemine meydan okumaktadır:

“Louisville’de insanlar hâlâ ‘pis zenci’ diye çağırılıp köpek muamelesi görüyorken ve en basit haklarından bile mahrumken benden üzerime bir üniforma geçirip 10000 mil ötedeki bir ülkede bomba atıp kurşun sıkmamı nasıl beklerler? Hayır, 10000 mil öteye gidip beyaz köle efendilerinin beyaz olmayan başka bir millet üzerine baskı kurmalarına, onları öldürmelerine, evlerini yakmalarına yardımcı olmayacağım. Gün böyle kötü işlerin sona ermesinin günüdür. Böyle bir tavır içinde bulunmanın bana milyonlarca dolara mal olacağını söylediler. Daha önce de söyledim ve yine söylüyorum: Benim halkımın gerçek düşmanı burada, Amerika’da. Kendi özgürlüğü, kendi adaleti ve eşitlik için savaşan o insanları köleleştirmede kullanılan bir maşa olmayacağım. Dinimi, halkımı ve kendimi küçük düşüremem. Eğer bu savaşın benim 22 milyonluk halkıma özgürlük ve eşitlik getireceğini düşünseydim kendim gidip orduya katıldım. Kendi inandığım değerler için direniyorum. Kaybedecek hiçbir şeyim yok. Beni hapse atacaklar mı, ne olmuş sanki? Zaten 400 yıldır hapisteyiz.”

14.

Ali Vietnam Savaşına karşı çıkışı ile kendini bir anda yepyeni, bambaşka dünyaların içinde bulur. Dünyanın her yerinden kendisine mektuplar ve telefonlar yağar. Ali o günlerde kendisini arayan insanlardan birini hiç unutmayacaktır. Bu Bertrand Russel’dır. Ali daha sonra bir ansiklopedi karıştırırken, konuştuğu adamın 20. Yüzyılın en büyük filozof ve matematikçilerinden biri olduğunu tesadüf eseri öğrenecektir.

Russel ‘önde gelen savaş karşıtlarındandır. Serbest ticareti ve emperyalizm karşıtlığını desteklemiştir. Barışsever tutumundan dolayı Birinci Dünya Savaşı sırasında cezaevinde yatmıştır. Daha sonra Adolf Hitler’e karşı kampanyalar düzenlemiş, Stalinci totalitarizmi eleştirmiş, Vietnam Savaşı’ndaki tutumu nedeniyle Amerikan hükümetini suçlamıştır. Aynı zamanda nükleer silahsızlanmanın dobra savunucularındandır. Son eylemlerinden bir tanesi İsrail’in Orta Doğu’daki ülkelere karşı izlediği tutumu eleştirdiği bir bildiri yayınlamasıdır. İnsan haklarını ve düşünce özgürlüğünü savunduğu yazıları dolayısıyla 1950 yılında Nobel Edebiyat Ödülü’ne layık görülmüştür.’

Ali telefonda Russel’a, neden herkesin kendisine sürekli ama sürekli olarak Vietnam savaşını sorduğunu anlayamadığını söyler.

Russel, “Dünya şampiyonunun ne düşündüğü büyük bir merak uyandırıyor. Şampiyonlar genelde nabza göre şerbet veriyor. Sen herkesi şaşırttın” der.

Ali daha sonra Russel’den bir de mektup alır. Russel Hz. Muhammed’in peygamberliğini doğrulayıp ilerde başına gelecekleri öngören Varaka Bin Nevfel’i andırır biçimde Ali’yi teskin eder ve gelecek günleri önceden haber eder:

“Gelecek aylarda şüphe yok ki Washington’daki adamlar sana ellerindeki tüm imkânlarla zarar vermeye çalışacaklar. Sen Amerikan iktidarına meydan okuyarak kendi halkın ve tüm mazlumlar adına konuştun. Seni susturmaya çalışacaklar çünkü yok edemedikleri bir gücü temsil ediyorsun; yani korku ve baskıyla zulüm görmeye ve aşağılanmaya direnmekte kararlı bir halkın uyanış şuurunu. Tüm kalbimle seni destekliyorum. İngiltere’ye geldiğinde beni ara. Sevgilerle. Bertrand Russel”

15.

Muhammed Ali’ye kadar sporcuların fikri, düşüncesi, ideolojisi, toplumsal olaylara karşı söyleyecek sözleri olamazmış gibi ezber bir algı yürürlükteydi. Ali sadece boks sporuna veya boksörlere değil, genel anlamda spora ve sporculara bir saygınlık getirmiştir. Tavır alan, karşı çıkan, kural bozan ve kural koyan bir kişilik olarak dengeleri değiştirmeyi başarmıştır.

Muhammed Ali askere gitmeyi reddettiğinde en ağır şekilde cezalandırılır: 5 yıl hapis cezası (artı) 10.000 dolar para cezası (artı) pasaportuna el konulması (artı) lisansının iptal edilmesi (artı) şampiyonluk ünvanının geri alınması.

Muhammed Ali karara itiraz eder. Bu arada uyduruk bir trafik cezası kayıtlardan çıkartılır ve Ali tutuklanır. 10 günlük hapis cezasını çekmek üzere Miami Dade İlçe Hapishanesi’ne gönderilir. Parmak izi alınır, hapis kıyafeti verilir ve hücreye konulur. Bu, aklını başına alması için Muhammed Ali’ye verilmiş gözdağıdır.

Dünyayı Ali’ye dar etmek isterler. Malcolm X, John F. Kennedy ve Martin Luther King gibi liderlerin patır patır öldürüldüğü Amerika’nın karanlık 60’lı yıllarında her gün ölüm tehditleri alır. İşsiz ve parasız kalır. Ancak direnir ve geri adım atmaz. Pek çok yerde, yeni olarak da, davet edildiği Yale, Harvard, Columbia, Princeton gibi en prestijli üniversitelerde; Eşitlik, Özgürlük ve Adalet temalı ateşli konuşmalar yapar.

Beyaz öğrencilerin çoğunlukta olduğu bir davette tarihe not düşen bir konuşmasında boynuna takılmak istenen zincirlerden şu sözlerle bahseder: “Bana iki seçeneğin var deniyor: Ya cezaevine gidersin ya da askere! Başka bir seçenek daha olduğunu hatırlatmak isterim: Adalet!”

Bir Müslüman olduğu için savaşmayı reddetmesi vicdani ret davası olarak Amerikan Yüksek Mahkemesi’ne (Supreme Court Of The United States) taşınır. Yüksek Mahkeme 1971 yılında, boks lisansına el konulduktan dört yıl sonra, Muhammed Ali’yi haklı bulacak, kararı oybirliği ile bozacaktır.

Amerika'nın, benzerlerini ilerleyen yıllarda Ortadoğu'da işleyeceği savaş suçları, foto muhabirleri aracılığıyla dünya kamuoyu ile paylaşılınca, Vietnam maskesi düşer. Rüzgâr savaş karşıtlarının arkasındadır.

Kariyerinin zirvesindeyken 3 yıldan fazla süre sürgün hayatı yaşamak zorunda bırakılan Ali haklı bulununca, lisansı ve pasaportu iade edilir. Yeniden ringlere döner. Muhammed Ali'nin bir Müslüman olarak ringin dışında daha "tehlikeli" bir rakip olduğu tecrübe edilmiştir.

Ringin dışında değil, içinde konuşması istenmektedir. Sporun, boksun, hatta mümkünse sadece dövüşün içinde kalması tercih edilmektedir. Nasıl olsa 3 yıldan fazla ara verdiğinden, bu arada şampiyonluk da başka birine verildiğinden fazla sürmez, Muhammed Ali efsanesi de sona erer düşüncesi hâsıl olmuştur belirli odaklarda. Ne var ki Muhammed Ali yine şaşırtacak ve beyaz Tom Amca'ya yanıldığını gösterecektir.

16.

Amerika'da onurlu bir varoluş için mücadele veren zencilerin Müslüman lideri Malcolm X 1965'te öldürülmüştür. 1967'de zencilerin haklarını savunan Dünya Şampiyonu boksör Muhammed Ali Vietnam Savaşına katılmayı reddettiği için vatan halini ilan edilmiş, ünvanı elinden alınmış, pasaportuna ve lisansına el konulmuş, 5 yıl hapse mahkûm edilmiştir. 1968'de zencilerin Malcolm X'den daha popüler, yumuşak ve uzlaşmacı Hristiyan lideri Martin Luther King de bir suikast sonucu öldürülmüştür.

Zenciler, maruz kaldıkları bu alçakça şiddet ve aşağılanmalara hiç umulmadık bir yer ve zamanda, tarihi bir protesto ile karşılık verecektir: 1968 Olimpiyatları'nda, ödül töreninde, Amerikan ulusal marşı çalındığı esnada, dünyanın gözleri önünde.

1968 Olimpiyatları'nda 200 metre finalinde Amerikalı atletler Tommie Smith birinci, John Carlos ise üçüncü olurlar. Ödüllerini almak üzere kürsüye çıplak ayakla çıkarlar. Bir çift siyah eldiven de getirmişlerdir yanlarında. Tommie eldivenin sağ tekini, John ise sol tekini eline geçirir. Ulusal marşları çalınırken, boyunlarında madalyaları asılı bu iki zenci sporcu başlarını öne eğerek ve siyah eldivenli ellerini yumruk yaparak Siyah Güç (Black Power) selamı verirler. Amerika'ya, hileye başvuramayacağı en savunmasız anında "hayır" demiş ve itiraz etmişlerdir. Siyahların Amerikan politikası sonucu ezildiklerini, yoksul bırakıldıklarını ve fakat direnmek, güç birliği içinde dayanışmak gerektiği mesajını bütün dünyaya iletmişlerdir.

Elbette, öncekiler gibi bu sivil itaatsizliğin de bir bedeli olacaktır. İki sporcu milli takımdan ve olimpiyat köyünden derhal kovulurlar. İşsiz kalır, ölüm tehditleri alırlar. Uzun yıllar zor bir hayat sürerler. Ne var ki Mexico City'de o an yumruklarını öylece havaya kaldırmasaydılar, kendilerini tanıyor olmayacaktık.

Şüphe yok ki mazlumlardan gelen bu selamın dünya var oldukça bir gaye uğruna iletilecek olmasında Malcolm X, Martin Luther King, Muhammed Ali gibi isimlerin her zaman payı bulunacaktır. Oyunbozan, sıra dışı, cesur insanların...

17.

Muhammed Ali profesyonel olduktan sonra 61 müsabakadan, 37'si nakavtla sonuçlanan, 56 galibiyet almış, 5 kez de yenilmiştir. Emekli olduktan sonra çıktığı iki müsabakayı saymazsak, yenildiği 3 rakibinden de rövanşları almış ve dünya şampiyonluğunu tam 3 kez kazanmıştır.

Muhammed Ali'ye ilk yenilgiyi, vicdani ret dolayısıyla elinden alınan şampiyonluk ünvanı kendisine verilen Joe Frazier tattırmıştır. Yıl 1971'dir. Ringlerden 3,5 yıl uzaklaştırıldıktan sonra yeterince hazırlanıp eski formuna kavuşamadığından, sanatını icra edememiş, kelebek gibi uçup arı gibi sokamamıştır.

Asrın Dövüşü (The Fight Of Century) olarak lanse edilen karşılaşmanın 15. ve son raundunda Ali yere düşmüştür. Her iki boksörün de takatinin kesildiği, artık ayakta duracak halinin kalmadığı son bölümde Ali Frazier'ın sert ve ters bir yumruğuyla kendini yerde bulur. Dünyanın dört bir yanında radyo veya televizyonlardan müsabakayı takip eden mazlum ve Müslüman halklar için hüznü dolu bu andır bu. Ali'nin hemen kalkışının ardından bir bakışı vardır... Ali az bir farkla da olsa ilk kez kaybedecektir ama öyle bir bakışı vardır!

Söylemleri ve duruşu ile Amerikan sistemi için rahatsız edici olan Ali'nin silinip gitmesini arzu edenler bir hayli sevinecektir. Hâlbuki Muhammed Ali düşmanlarının o gece görüp görecekları bir seraptan fazlası değildir.

Ali 1974'te Frazier'dan rövanşı alacaktır. Üçüncü ve son maçta da galip gelen yine Ali olacaktır.

1975 yılında Manila'da Korku Filmi (The Thrilla In Manila) adıyla Filipinler'in başkenti Manila'da gerçekleştirilen 6 Milyon Dolar hasılatlı müsabaka Ali'nin sadece bir boksör olarak değil bir sporcu olarak da yüzyılın en büyüğü olduğunu tescil etmiştir. Bu inanılmaz, kesinlikle inanılmaz bir müsabakadır. Efor, güç, dayanıklılık, irade, kararlılık ve şiddet anlamında sınırların zorlandığı böyle bir karşılaşma, kabul etmek zorundayız ki sporun sınırlarını da çoktan aşmıştır ve deyim yerindeyse bir meydan muharebesidir. Boksun sakıncalı olduğunu gösteren bir tür ölüm kalım savaşı! Ali'nin "dinazorlar son kez karşılaştı" diye nitelediği gece ile ilgili duygu ve düşünceleri ürperticidir:

"Bu geceki maçımızın ölümden önceki son durak olduğunu, bayılmanın ve kusmanın eşiğine geldiğimi söylememe gerek var mı? Frazier öyle kahrolası bir dövüşçü ki, hakem Carlos Padilla, Joe'nun yüzüne ve ardından menajeri Eddie Futch'a bakıp 15. raunda çıkmasına izin vermeyince nasıl rahatlıyorsam, yorgunluk ve acıdan dizlerim kırılıp olduğum yere de öylece çöküyorum; oraya, ringin tam orta yerine."

Manila'daki korku filmini o gece ringin hemen kenarından seyreden yetenekli spor yazarı Mark Kram'ın "Lawdy Lawdy, He's Great" başlıklı, Anıl Can Sedef ile Niko Yenibayrak'ın

birlikte çevirdikleri değerli yazıdan, dehşet verici bu iki boksörün neler söylediğini öğreniyoruz. Maçtan sonra Ali'nin ruh halini yansıtan sözleri:

“Bu zebellah gibi adamın karşısında ne işim var! Gerçekten acı çekiyorum. Deli miyim neyim? Her zaman ben, dövüştüğüm boksörleri en iyisini yapmaya zorlamışımdır. Şimdi bunu rahatlıkla söyleyebilirim: Joe Frazier beni en iyisini yapmaya zorladı. O gerçekten büyük bir adam. Allah onu korusun.”

Frazier ile Ali birbirlerini fena halde dövmüşlerse de sevmişlerdir de. İkili, iyi arkadaşlıklar aslında. Frazier'in büyük karşılaşmadan sağ çıktıktan sonra yatakta derin bir istirahattheyken ağzından dökülen şu sözlere bakın:

“Ona bir şehrin surlarını yıkabilecek yumruklar attım. Tanrım, Tanrım... O muhteşem bir şampiyon!”

18.

Manila'da Korku Filmi'nden (The Thrilla In Manila) daha zoru değilse bile daha heyecanlı ve sürpriz dolu olanı, adına Ormanda Kavga (The Rumble In The Jungle) dedikleri 1974 tarihli “George Foreman vs Muhammad Ali” karşılaşmasıdır. Bu film gibi karşılaşma Muhammed Ali hakkındaki bütün filmlerin ve belgesellerin sonunda muhakkak kendine yer bulacaktır.

Şimdilik, Ali'nin bizzat kendini oynadığı ve hiç de fena rol kesmediği 1977 tarihli “The Greatest” (“En Büyük” olarak Türkçeye çevrilebilir), 2001 tarihli Will Smith'in başrolde olduğu Michael Mann imzalı “Ali” ve onun ring dışındaki kavgasına, vicdani ret davasına odaklanan “Muhammad Ali's Greatest Fight” (Muhamed Ali'nin Büyük Kavgası) filmlerini sayabiliriz.

Bunların yanı sıra 1996 tarihli “When We Were Kings” adlı (“Biz Kralken” olarak Türkçeye çevrilebilir) Ormanda Kavga'ya dair, “2009 tarihli Facing Ali” adlı (Türkçeye “Muhammed Ali Efsanesi” olarak çevrilmiş) Ali ile dövüşmüş 10 boksörün tecrübelerini aktardıkları ve 2014 tarihli “I Am Ali” adlı (“Ben Ali”) aile hayatına odaklanan ve Ali'nin ilham verici kariyerini anlatan üç belgesel öne çıkmaktadır.

19.

Ali insanlara kendilerini iyi hissettiren, insanları çok seven, sevgi dolu bir insandır. Bilhassa çocukların dostudur. Her defasında çocuklara karşı kendini sevimli bir oyuncuğa dönüştürmeyi becerir. Bunun yüzlerce örneği vardır ancak biri çok dokunaklıdır. “I Am Ali” adlı belgeselde, ekibinde yer alan yardımcısı anlatıyor:

“Orada küçük çelimsiz bir çocuk vardı. Muhammed Ali ile tanışmak istiyordu. Sorun değil dedim ve babasıyla oğlanı getirdim. Muhammed çocuğa baktı ve “neden bu sıcakta o şapkayı takıyorsun, hava çok sıcak” dedi. Çocuk, “lösemi hastasıyım, saçlarım yok, kemoterapi görüyorum” dedi. Ali, “ben George Foreman'ı, sen lösemiye yeneceksin!” dedi. Çocuk ona baktı

ve “umarım haklısındır Ali, umarım” dedi. Gidip kameramı aldım ve küçük çocukla Ali’nin fotoğrafını çektim. Babasının da adresini aldım. Ali fotoğrafın üzerine, “Ben George Foreman’ı, sen de kanseri yeneceksin. Allah seni korusun. Muhammed Ali.” yazdı. Yaklaşık iki hafta sonra bir telefon geldi. Çocuğun babasıydı. “Jimmy çok hasta, hastanedeyiz” diyordu, “başaramayacak ama hayattaki en büyük isteği Ali ile tanışmaktı.” “Çok üzgünüm, yapabileceğimiz bir şey var mı?” dedim, “hayır” dedi. Sonraki sabah koşuyduk. Sabah 4.30’du, güneş bile doğmamıştı. Ona çocuktan bahsettim. “Pekâlâ, şöyle yapacağız” dedi, “antremanımı bitirip bir duş alacağım ve hastaneye gideceğiz.” İki saatlik yoldu, hastaneye vardık. Küçük çocuk beyaz çarşaflarda yatıyordu. Saçsız, kocaman mavi gözlü, beyaz bir çocuk... “Muhammed, geleceğini biliyordum” dedi. Muhammed, yaklaşıp çocuğa sarıldı ve “sana söylemiştim, sen kanseri yeneceksin ben de George Foreman’ı, böyle olacak.” Küçük çocuk dedi ki: “Hayır Muhammed, ben Tanrı’yla tanışacağım ve ona seni tanıdığımı söyleyeceğim!”

20.

1974 yılının 30 Ekim gecesi Afrika’nın orta yerinde, Zaire’nin başkenti Kinşasa’da 5 milyon dolarlık kıtalar üstü dev bir organizasyon sonucu Goerge Foreman ile Muhammed Ali karşı karşıya geldiklerinde dünya, savaşlar dâhil en büyük meselelere ara verip gözünü ringe dikmişti. Sanırsız en az bir milyar kişinin gözü-kulağı ordaydı.

Ali, hayatı boyunca karşılaşacağı en genç, en güçlü ve o tarihe dek en yüksek nakavt yüzdesine sahip rakibi karşısında kesinlikle favori gösterilmiyordu. Kariyerinin sonlarına yaklaşmıştı ve yenilgiler almıştı. Bahisler Amerika’da dörde bir, Avrupa’da üçe bir, çok popüler olduğu Tokyo’da bile üçe bir olmak üzere aleyhineydi. Gazeteler Ali’nin işinin zor olduğunu hatta hayatta kalmak için mucizeye ihtiyacı olacağını yazıyorlardı.

Ali’nin meydan okuduğu, şampiyonluk ünvanını elinde bulunduran George Foreman harbinden, öyle böyle bir boksör değildi! 1973 yılında Jamaika’da Ali’yi yenmiş olan Joe Frazier’i toplamda 6 defa yere indirerek 2. rauntta feci şekilde mağlup etmişti. Bir yıl sonra da Venezuela’da yine Ali’yi yenme başarısı göstermiş Ken Norton’u 2. rauntta perişan etmişti.

Uzun boylu, dev cüsseli 24 yaşındaki bu adam Ali’nin karşısına çıkana dek “dosta güven, düşmana korku salan” bir kariyere sahipti: 37’si nakavtla sonuçlanan 40 galibiyet. Sıfır yenilgi. Son 8 maçını da 2. rauntlarda kazanmıştı. Hep acelesi olan bir gençti. Ortalama 3 raunttan öteye ringde kalma gereği duymadan rakiplerin işini bitirmekle ün yapmıştı.

“Facing Ali” adlı belgeselinde boksör George Chuvalo, “Foreman’ın size vurması 60’la giden bir kamyonun çarpmasına benzer” der. Gerçekten de o dönem Foreman’ın, ringlerde “terör estiren” Mike Tyson’dan aşağı kalır yanı yoktu.

Ali, “hayatta ne istediysen, rinde bu gece ya hepsini kazanacağım ya da hepsini kaybedeceğim” düşüncesine sahipti. Ne var ki büyük müsabaka öncesi tarzı olduğu üzere, hayli çılgın ve iddialı konuşmalarına ara vermeden devam ediyordu:

“Ben tehlikeliyim, ağaçlar devirdim, bir timsahla boğuştum, balinalar tuttum, yıldırıma kelepçe taktım, gök gürlemesini hapse attım. Geçen hafta bir kayayı öldürdüm. Çok hızlıyım, çok. O kadar hızlıyım ki, dün gece yatak odamda ışığı kapadım ve daha ışık sönmeden yatağıma yattım!”

21.

Ormanda Kavga (The Rumble In The Jungle) başlamak üzere. Foreman kaskatı bir ciddiyetle buz gibi bakarken Ali sürekli olarak bir şeyler söylüyor.

Ali başlamadan önce her zaman yaptığı üzere ellerini açıp dua ediyor.

1. raunt: Ali sağlam yumruklar çıkartıyor ve ardından yumruk yememek için, “haydi gel güreşelim” der gibi, her fırsatta rakibine sarılıyor.
2. raunt: Ali tellere yaslanmaya ve rakibiyle her fırsatta konuşmaya başlıyor.
3. raunt: Ali birbiri ardına seri yumruklar indiriyor ve tribünler tezahürata başlıyor: Ali Bomaye! Ali Bomaye! Afrika’da bir kahraman gibi karşılanmış Ali’ye has bir tezahürat bu. Yerel dilde bir kelime olan Bomaye, “devir onu, işini bitir” anlamına geliyor. Ali iki yumrukta bir Foreman’ın başını eğip kulağına bir şeyler söylüyor. Hakem Ali’yi, konuşmayı kesmesi için uyarıyor. Raunt biterken Ali’nin psikolojik üstünlüğü görülüyor.
4. raunt: Ali rakibini sarsmayı başarıyor. Bu arada yediği sağlam yumruklar da var ancak attığı her yumrukta tribünlerden gelen ses gök gürültüsünü andırıyor. Raunt biterken yorgunluk Foreman’ın yüzünden okunuyor.
5. raunt: Ali tümüyle savunmaya geçiyor ve tellere yaslanmış bir halde durumu idare etmeye çalışıyor. Yorgun veya kendini, tükenmiş bir halde yorgun gösteriyor! Foreman sağlı sollu yumruklarla Ali’nin vücuduna ve kafasına kafasına çalışıyor! Maçın sunucusu, “bu her halükarda Foreman’ın raundu oldu” diyor. Raundun bitimine 30 saniye kala Ali müthiş bir atağa kalkıyor ve bir planı olduğunu ve asla kolay lokma olmayacağını gösteriyor. Sunucu bu anları çıldırma gibi anlatıyor.
6. raunt: Foreman yumruklarını konuşurmaya devam ediyor. Ali ise iplere yaslanmaya, rakibine sarılmaya ve kulağına doğru bir şeyler söylemeye... Hakem sürekli araya girmeye, bu arada Ali’yi uyarmaya devam ediyor: “Dövüşürken konuşursan, bu maçı durdururum anlıyor musun? Durdururum!”

Ali dünyanın seyrettiği bu maçın böyle “basit” bir sebepten durdurulamayacak kadar büyük olduğunu biliyor.

Ali yumruklar yemeye devam ediyor. Antrenörü Angelo Dundee ve ekibi “iplerden uzaklaş, iplerden uzaklaş!” diye yalvarıyorlar adeta.

“Dans et şampiyon, dans et!”

Ali'nin ringdeki meşhur dansı seyirciyi coşturmanın ötesinde psikolojik bir anlam da ifade ediyor. Ali'nin dans etmesi kadar, ona “Dans Et Şampiyon!” diye tezahüratta bulunulması da meşhurdur.

Ali'nin, zorlandığı bir maçta, motive olması için kenar ekibinde yer alan Bundini tarafından yapıldığı söylenen bir konuşmadan bahsedilir. Hakan Albayrak'ın çevirisi ile ringin kenarından bir “boksör”e söylenen o sözler:

“Dans et şampiyon, kimsesizler yurdundaki yalnız çocuklar için dans et. Çocuklar için salla yumruklarını. Kiralarını ödeyemeyen işsizler için dans et. Şu alçağın işini bitir! Meyhanedeki ayyaşlar için dans et şampiyon, kanserden ölen yoksul hastalar için, kefaletleri ödenmeyen sefil mahkûmlar için, herkesin terk ettiği eroinmanlar için, kocaları olmayan gencecik hamile kızlar için. Dans et şampiyon, savaş onlar için! Şu aşağılık herifin işini bitir, çenelerini dağıt hepsinin. Düşkünler yurdundaki zavallılar için, emeklilik maaşı alamayan yaşlılar için, pis bir sokakta müşteri bekleyen yaşlı ve yorgun fahişeler için... Meyhanelerde oturmuş demlenen bütün yalnız kalpler için, bilardo salonlarındaki yalnızlar için, sokak köşelerindeki yalnızlar için. Dans et şampiyon, savaş onlar için! Temizlik işçileri için salla yumruklarını; hava limanlarında, otobüs duraklarında, benzin istasyonlarında yerleri süpüren küçük insanlar için. Savaş onlar için şampiyon. Otellerde yatakları yapıp tuvaletleri temizleyen küçük odacı kızlar için dersini ver şu aşağılık herifin! Seni kurtaranlar senatör değildi, vali değildi, başkan değildi. Sokaktaki insanlar kurtardı seni. Şimdi sokaklar adına savaş, hadi evlat, işini bitir şu aşağılık herifin! Bu ring ikinize fazla. Hadi bitir işini, suratını paramparça et. Yoksullar adına şampiyon, yoksullar adına! Hadi yavrum salla yumruklarını! Muhammet Ali'yi hiç kimse yenemez, hiç kimse. Sadece Cassius Clay yenebilir ama o da bu akşam aramızda değil! Dans et şampiyon, hadi oğlum dans et!”

7. raunt başlamadan Ali bir amigo gibi tezahürat yapıyor tribünlere doğru. Kendine yapılan tezahüratlara katılıyor. O sırada yapılacak iş mi Allah aşkına, akıl almaz ama yapıyor. Karşımızdaki insan herhangi biri değil: Muhammed Ali. İnanılmaz biri!

Maç boyunca sürekli ama sürekli konuşarak rakibinin moralini bozmayı ihmal etmeyen Ali, “elinden gelenin hepsi bu mu ha! Şu haline bak, berbat görünüyorsun! Sende vuruş muruş yok! Başın büyük belada oğlum! Bittin sen!” gibi laflarla rakibinin beynine, oradan da kalbine nüfuz etmiş.

8. raunt: Ali yine tellerdeki yerini alıyor. Yaslanmış ve rakibini yorar ve yoklarken puan ve asıl önemlisi nakavt getirecek yumruklar için fırsat kolluyor. Sunucu son 30 saniyeye girerken, “belki de bu Ali'nin bir taktiğidir” diyor. Ali tellere yaslanmış boğu-

şurken fırsatını bulup atılıyor ve son ikisi etkili olmak üzere yedi tane yumruğu rakibinin başından aşağı adeta boca ediyor.

Foreman afallıyor ve yaralı bir kartal gibi süzülüp yere yuvarlanıyor. Hakem eğilip saymaya başlıyor. Foreman kalktığı anda maç bitmiş oluyor. İnsanlar delirmiş gibi kendinden geçiyor. Onlarca kişi bir anda ringe atılıyor. Ortılığı bir curcuna kaplıyor. Ali'nin iki soluk alıp kendine gelmesine imkân tanımıyorlar. Ali bir ara yere düşüyor. İtişip kakışanlar bir yanda, öte yanda insanlar çılgınlar gibi dans ediyor. Ali yine şaşırtıyor ve büyüklüğünü gösteriyor. Tıpkı 10 yıl önce Sonny Liston karşısında gösterdiği gibi.

22.

“Hayatla ilgili bir teori vardır: Güçlü zayıfı ezer. Ama zekâ gücü her zaman yener!”

Foreman, Ali'ye yenilmesinden uzun yıllar sonra o anları şöyle anlatır: “Muhammed Ali ben sendelerken, kendimi tutmaya çalışırken bunu gördü. Normalde boksörün işini bitirirsiniz. Ben öyle yapardım. Sağ yumruğu sallamaya hazırdı ama sallamadı. O yüzden, benim bugüne dek dövüştüğüm en iyi boksör Muhammed Ali'dir.”

Kendisine Muhammed Ali yerine ısrarla Cassius Clay diyen rakibi Ernie Terrel'i evire çevire döverken seyircilerin dahi duyabileceği şekilde defalarca kez bağırmıştır: “Adım neymiş, söylesene Tom Amca!?”(What is my name, Uncle Tom!?)”

Ernie Terrel gibi birkaç istisnayı saymazsak Muhammed Ali rakipleri dâhil milyarlarca insana kendisini sevdirmeyi başarmıştır.

İnsanı hayretler içinde bırakmayı adet edinmiş fantastik bir adam olan Ali'nin şiirleri, ilginç ve sıkı lafları her zaman için renkli kişiliğinin bir parçası olmuştur. Müsabaka öncesi şöyle bir demeç vermek ancak bir şair işi olsa gerektir: “Bu maç benimle ilk raunt arasında gerçekleşecek!”

23.

1978 yılında Amerikalı beyaz Süpermen Muhammed Ali'nin karşısına, bizzat ringe çıkana kadar efsane sahnede kalacaktır.

“Superman Vs. Muhammad Ali” çizgi romanı bariz simgeler üzerinden okura daha kapaktan çok şey söylemektedir. Bu öyle bir “kavga”dır ki, kapaktaki çizimde de görüleceği üzere Frank Sinatra'dan Kurt Vonnegut'a, Pele'den Don King'e, Jimmy Carter'dan Woody Allen'a, The Beatles'a kadar her kesimden ünlü orada, bu maçı seyretmektedir. Hristiyan Beyaz Süpermen'e karşı Müslüman Zenci Süpermen!

24.

1979 yılında Batı Berlin'de Muhammed Ali ile röportaj gerçekleştiren Nevzat Özpelitoğlu, boksu bıraktıktan sonra ne yapmayı düşündüğünü sorar. Muhammed Ali aynen şu cevabı verir:

“Bu güne kadar yumruğumla İslâm adına mücadele verdim. Boksı bıraktıktan sonra da İslâm’ın gönüllü bir mücahidi olarak bütün dünyaya tebliğ görevine çıkacağım.”

Sporcu kişiliğinden ziyade muhalif kişiliği ile dikkat çeken ve gittiği pek çok ülkede devlet başkanlarından fazla ilgi gören Muhammed Ali için emeklilik hayatı ağır bir imtihan ile başlar: Parkinson.1984 yılında Parkinson hastası olduğu kamuoyuna duyurulur ve ömrünün geri kalanını, yıllar geçtikçe etkisini gösteren bu hastalıkla geçirir.

Kesin denemezse de boksörlerin hazin bir akıbetidir karşılaştığı. Başına aldığı darbelerin sonucu olsa gerek, vücudun dengesini koruma yetisi zedelenmiştir. Hareketleri yavaşlamış, elinde ve vücudunda titremeler baş göstermiş ve konuşmakta güçlük çeker hale gelmiştir.

Ali, çok şey başarmışsa da fazlasıyla tehlikeli bir yer olan ring’ten zamanında ayrılmayı başaramamış, bu ölümcül yerde fazla kalmıştır. Kendine olan aşırı güveni buna sebep olmuş olabilir. Esasen Joe Frazier gibi ‘dev’ bir adamla 41 raunt, George Foreman gibi ‘tehlikeli’ biriyle de 8 raunt dövüştükten, balyoz gibi onlarca yumruk yedikten sonra 1975 yılında ringlere veda etmek, zirvede bırakmak istemiştir ama becerememiştir.

Son Frazier karşılaşması sonrası 7 defa daha ringe çıkmış, sonuncu maçında 1978 yılında Leon Spinks adlı –adı sanı olmamış ve olmayacak- birine yenilmiştir. Ali, tek başarısı kendisini yenmek olan rakibinden rövanşı 7 ay sonra alacak ve ringlere şampiyon olarak veda edecektir.

Nihayet ring dışındaki mücadelesine ağırlık vermesi beklenebilecekken iki yıl sonra bir sürpriz daha yapmış ve ringe dönüp Larry Holmes’un karşısına çıkmış ve bütün sevenlerini üzümüştür. Sevenleri Ali’yi dayak yerken, yenilirken, üstelik o halde görmeye dayanamazlar. Maçı, Ali’nin sağlığından endişe eden antrenörü Angelo Dundee, 10. rauntta sesini yükselterek, hakeme “hayır, devam edemez!” diye bağırarak durdurmuştur.

Büyüklikle malul olmanın bir sonucu, bir tür “gıda zehirlenmesi” olsa gerek, Ali bir yıl sonra bir kez daha ringe çıktı ve 10 raunt sonunda sayıyla-oybirliği sonucu yenildi. Üç kez boşanması, dört evlilik yapması da bu ruh halinin bir sonucu olabilir.

Ali iyi bir baba ancak başarısız bir kocadır. Hırpalandığı gibi, belli bir oranda hırpalanmış kadınlar bırakmıştır ardında.

Sevenleri ve yakın çevresi dâhil, sözü dinlenilir pek çok kişinin “yapma” demesine rağmen 1981 yılında çıktığı son karşılaşmadan önce Muhammed Ali’ye Parkinson teşhisi konulmuştur. Ali, kamuoyundan gizlenen böyle bir gerçeğe ve her türlü itiraza rağmen sağlığını tehlikeye atarak ringe çıkmıştır.

Amerika’da Müslümanlar yeni yeni var olmaya, bir toplum ve kültür oluşturmaya çalışıyorlardı. Muhammed Ali’ye yoldaşlık edecek dostu, kardeşi, akıl hocası Malcolm X 1965 yılında şehit edilmişti. Ali’yi daha fazla hırpalanmadan ringin dışına çekebilecek, bazı sapkın inanç ve eylemlerine rağmen öngörü sahibi, akıllı bir lider olan Elijah Muhammed ise 1975’te vefat etmişti.

25.

Türkiye'nin 4, ABD'nin 44 altın madalya kazandığı 1996 Atlanta Olimpiyatları'nda olimpiyat ateşini yakan kişi Muhammed Ali'dir.

Aynı yaz Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından, Irkçı-Beyaz-Zalim Amerika'ya kızıp Ohio Nehrine attığı olimpiyat altın madalyasının yerine sembolik bir altın madalya verilir kendisine.

Amerika "Muhammed Ali'ye ayıp etik" der gibidir. Acaba samimi midir?

1997'de Muhammed Ali Parkinson Araştırma Merkezi'ni kurdu.

1988 yılında Birleşmiş Milletler Barış Elçisi seçildi.

1999 yılında dünyaca ünlü spor dergisi (Sports Illustrated) tarafından "Yüzyılın Sporcusu" ("Sportsman Of The Century") seçildi.

Aynı yıl BBC tarafından "Asrın Sportmeni" ("Sports Personality Of The Century") ödülüne değer görüldü.

Hakkındaki film ve belgeselleri arasındaki en bilineni, "Ali" filmi, 2001 yılında dünyaca ünlü yönetmen Michael Mann tarafından çekildi.

2005 yılında Amerikan Başkanı'nın elinden, en üstün sivil hizmet madalyası kabul edilen "Özgürlük Madalyası" ("Presidential Medal Of Freedom") aldı.

Aynı yıl doğduğu şehir olan Louisseville'de bir kültür merkezi ve müze işlevi gören "Muhammed Ali Merkezi" ("The Muhammad Ali Center") açıldı.

Yedisi kız ikisi erkek, dokuz çocuk sahibi Muhammed Ali emekli ve hasta olduğu için köşesine çekilmemiş, Ahireti için hazırlanmaya ve hayır işlerine ağırlık vermiştir.

2000 yılından bu yana yürümekte ve konuşmakta artan oranda güçlük çeken efsanenin 2014 itibarıyla artık konuşamaz olduğu haberi kardeşi Rahman tarafından kamuoyu ile paylaşılmıştır.

Bugün 73 yaşında olan Muhammed Ali, eşiyle birlikte Arizona'da yaşamaktadır.

26.

Muhammed Ali'nin ringe ve zirveye çıktığı yıllarda Amerika'da zenciler ikinci sınıf insan muamelesi görüyor, ağır bir ayrımcılığa maruz kalıyorlardı. Siyahlar ekonomi, eğitim, sanat, siyaset vb. temel alanlarda eşitsizlik nedeniyle boy gösteremiyordu. Muhammed Ali bu haksızlıklara isyan etmiş ve zulme karşı hakkı temsil eden bir mücadele vermiştir. Çok çalışmış, bedel ödemiş ve müthiş başarısıyla başta zenciler ve Müslümanlar olmak üzere mazlum halklara örnek olmuş ve özgüven vermiştir. Din değiştirmiş, isim değiştirmiş ve sadece ringe değil ringe dışında da "boğa"larla kavga etme cesareti göstermiş ve galip gelmiştir. Bütün eksik ve kusurları ile birlikte efsane olan Muhammed Ali yürekten inanmanın tadını almış ve

onu tanıyan herkese tattırmıştır. Belki de bu yüzden hiçbir sporcu onun kadar farklı olmamış, onun kadar sevilmemiştir.

Muhammed Ali kendini de derdini de yine en iyi kendi anlatır:

“Ben Amerika’yım. Tanımadığınız yönüyüm onun. Alışın bana. Siyah, özgüvenli, kendinden emin. Benim adım bu, sizin değil. Benim dinim, sizin değil. Benim amaçlarım, sizin değil. Alışın bana.”

“Şampiyonlar salonlardan çıkmaz. Şampiyonlar içlerinde tutku, hayal ve amaç olan insanlardan çıkar.”